JORRALLA
16
Eguena
Bilbao, 1936

Euzkadi

ARPIDE-SANEURIJA

Bilbao'kua	9,00	ifko.	iru ile
Bilbao'atazkua ...	11,25	»	»
Idazki-itunmena ...	62,00	»	urtez
Atzeŕijetakuak ...	112,50	»	»

Beldayen itunduba

XXIV urtia || Idazkolea ta Banakolea: Correo, 17,1.° || 234 Idazkutxa || 17.810 Urrutizkiña || 7.272 zenbakija

Gayak

"LAU ARUAK"

"Egal-zaŕari darijozan ur-tantuak lez, eŕotabesoan antzo, olaxen bira-biraka dabiltz urtien lau aruak. Olantxe bata -be igasi oi-dira bixitzearen aruak.

Umaruak, udabaŕiko usuaren egaztadea dirudi; gastaruak, txakolin goŕizkea-edo-ta... uda aŕatsalde baten matasun sagaŕari yamokon mosuba; gixon-aruak baŕiz, udagoyeneko zapaŕadeak egin-azoten dauan ateŕpeko saŕtu-urtena; zaŕtzaruak, goyetako eduŕa ta berau uŕtuten dauan eguzkija.

Bixitzea, bere betiko bideari jaŕaituz, uŕkuldubaz dua gure euzko-mendijetan; luŕak landubaz, donokira otoyak jasuaz, luŕ eta ortze bitaŕtian dantzatubaz, ondoren luŕera jatsirik, emetik donokira egaz egiteko.

¡Gustijoen poza!

Ludi onetatik duazanak: bai-dirudi, eurek lagaiko lekubak betetan datozanei bultz dagitsela, euzko-abendaren eskutapen zoragaŕija egundo be azaldu ezdatentzat."

COLISEO ALBIA'N

Oŕ gorako irakuŕi dozubena da "Lau urtaruatzaz" banandu ziran egitarabetako euzkerazko zatija.

Egitarabok iru izkuntzetan idatzi ziran, ba: gazteleraz, katalaneraz eta euzkeraz.

Egitarau oŕetan iragaŕten diran eresi ta dantzak ikusten antzokiratu ziran gixa-emakume-taldiakin, Albia'ko antzokija Bilbao'n danik aundijena ixan-aŕen, osuan beteta ikusten zan.

Ereskintzaren eresijak amatu ziranian, lau aruak asi ziran.

Adiguritxu oleŕkari ospetsubenaren abotsa entzun zanian, antzoki gustija bere adi jaŕi zan.

Antzoki-eŕezelen ate-aldian, zala, eŕezelai alde bijetarantz egiteko agindu eutsen.

Eta antzoki - kortiñeak, Adiguritxu oleŕkarijaren agindura, alde bijetarantz egin ziran.

Eta Adiguritxu'k, antzoki erezelak alde bijetrantz-eginda ikusi ebazanian, urtiaren lenengo aruari deitu eutsan, eta euren besuetan uso zurija erakusten eben lau udabaŕiko gotzon antzokiratu.

¡Udabaŕija dan alaya! Espanetan iŕi gozua ta bijotzetan alatasuna dantzan ebezela agertu yakuzan.

Politen politez, joŕala'ko lili-burutxubak zirudijen. Eta alayen-alaiz, epail -zozuaren abesti-anotsa.

Jolasian antzokiratu ziran, jolasian antzokitik aldendu.

Eta Adiguritxu oleŕkarijaren abotsa baŕijen-baŕi entzun zan. Udeari deitu eutsan, eta udea antzokiratu zan.

Udabaŕija loratsu-loratsuba da. Udea ostera, igaliz eta abaŕ, aberats-aberatsa.

Udabaŕi-zugatzak, lora zurijak erakutsi euskuzan. Uda-zugatzak, baŕiz, igali mueta gustijak. ¡A zugatzaren betia!, ¡a zugatzaren ikuskaŕija!

Eta zugatz arek bere azpira eruan ebazan neska-mutilak be, udearen seme-alaba berezijak zirala arin ikusi zan.

Emakumiak euren arua osasun-arua zala erakusteko, abarketa zurijak gaŕitik bera dingilizka ebezela, ortosik eta txairo agertu ziran, orpuakaz luŕari ukutuge biatz eŕpiñen ganian dantza-dantzaka. Arein oñak, uso zurijaren eguak baxen ariñak ziran. Arein gogua, egun-uŕatziaz baterako uretxindoŕen abestija baxen alaya. Arein arua, matasunak bultz-eraginda txadonarantz igitu dan ezkongayarena baxen udakua.

Euren mutil-lagunak, be, uda-zugatzeko igalirik eldubenak ziran neska edeŕ arein kidekuak ziran. ¡Arein arua! ¡Zer ete-dok udarua...!

Euren uda-goguetatik egaiz-egin guran ebilkijuen alatasunak, dantzan eragiten eutsen. ¡Zelan eragin be gero..! Oñak eta soña, luŕari ukutuge, axian erabilela begitanduazoten euskuben. Udaruan bixi ziran, ba, uda-zugatzeko igalijakaz alikatuten...

Udea be, baña, amatu-egin zan. Emen ludijon, gustija amaitzen da. ¡A tamala!

Eta udea amatu zanian, Adiguritxu oleŕkarijaren abotsak, udagoyena antzokiratu eban.

Uda-zugatz igali goŕizkaz jantzijak eskutapen-arijari elduta, ke-zulotik goŕantz dagijan ke-zurijaren antzian, gorantz iges-egin euskun, eta udagoyenari begira imiñi.

Udagoyen-zugatzak igalirik eztau erakusten, negubaren mosura lokatuta jausiko yakazan oŕi orizka batzuk baño.

Adiguritxu oleŕkari ospetsubaren abotsak udagoyenaren igalijak oikuŕezan lau andra-gixon zugazperatu dauz. Gastaruak iges-egindako senaŕ-emazte zentzunekuak dirudije. Eguzkijaren beruak kalte-egiten dautse, ta euren burubak eguzkitik gordetako, eguzki-estalki aundijak besuetatik bera dingilizka dabezela jolas-lekuratuten dira.

Oŕatiño, udaruaz gomutetan diralako-edo, dantzeari damotse, ta dantzan dagije. Euren dantzea, baña, dantza leuna da, mendi-ostian geldi - geldika estaldubaz duan eguzkijaren antzekua.

¡Aguŕ, udagoyen bare-leuna! ¡Aguŕ, udagoyen-zugatza!

Oŕi-oridun zugatz au, be, gure ikusmenak ikusi ezin daben arijari elduta, ortzeko laño-aŕterantz aldendu yaku, eta negu-zugatza aren lekuratu.

¡Oi, neguba dan otza! ¡Oŕi igeŕ bat bez! Oŕi-ordez, ostera, bere adaŕ bilotxetan, eduŕ-mataza zuri-zurijak ikusten dira.

Adiguritxu oleŕkari jayuak bere eten bako abestijari dagitso. Negubari dei egin dautsa, ta neguba negu-zugatzaren azpira ekaŕi dau.

Negubaren igalijak, eduŕa, ta eduŕa baxen ule zurijak erakusten dabezan lau atso-agura dira.

Agura buru-zurijak, soñak makuŕtuta dabezela, espanetan keya darijuela darabillezan luŕezko pipa zurijei eusteko aña indaŕ ozta erakusten dabe.

Aguratuta be, baña, euren udabaŕijaz ames-dagije; euren udaruaz gomutetan dira, ta dantzeari damotse, jolasari...

Euren dantzea, baña, dantza aztuna da, dantza geldua. Bare-bare dabiltz, tataŕezka. Lau atso-agura aguŕgaŕi arein burubak, lau urtaruan azkenengo burubak dira, negu-burubak.

¡Gaxuak! Urte-buruba, gixa-bixitzearen amaya...

Ataŕa zaŕaren erijotzeak, baña, bilobatxubaren jayotzea ekaŕi oi-dau. Negubaren azkenak, udabaŕija.

Eta lau urtaruen azkenengo zugatza gure ikusmenetatik uŕun dabilan eritik dingilizka gora ta gora igon zan zugatza aldendu zanian, Adiguritxu oleŕkari argijaren abotsera, udabaŕijak zantso -egin eban; udeak oyu, ta uda-goyenak, olez.

Beraz, udabaŕija, udea ta udagoyena, leku baten batu ebazan, eta bata -bestiaren jaŕai leŕo baten imiñi.

Oŕa, oŕ, irakuŕle, Sota'taŕ Imanol'ak idatzi eban lau urtaruen edestija lauki baten imiñita.

Edesti ori geure burubai ezaŕteko be egokija dala deritxagu. Lauki au, ikaspide aundikua ixan be-ta, ikusijago ta begikuago egiten yaku. Txalo edeŕik asko jo-eragiten dauan laukija da ixan be. Albia'ko antzokijan be makiña bat txalo jo eutsezan. Antzeztu be gero, alantxe egin eben. "Oldargi,,'ko antzezlarijak, txalogaŕi - txalogaŕijak dira. ¡Gora Oldargi!

"SARDANAS"-DANTZEA

Catalunya'tik etoŕi yakuzan dantzarijak be dantza artezirik asko erakutsi euskubezan.

Cataluñataŕen dantzarako artezitasuna yaoken neuŕijan atzalduteko, ikustaldi bateko adiraltzea baño geitxubago biaŕ da.

Lenengo ikustalditik begiko be begiko ixan yakuzan dantza oŕeik atzalduteko, eurak soŕtuteko ixan eben edestirañoko gustija jakin biaŕ da.

"Sardana"-dantza artezi oŕeik, gure ezpatadantzearen bixitasunik eztabe, ezta gurien adore ta gixa-sendotasunik be.

Amaya-ezpatadantzea, esaterako, guda-dantza gogoŕaren antzekua da. Euren janzkijak eta eskubetan erakusten dabezan ezpata zurijak ikusijaz bakaŕik uaŕtuten da euzko-dantzarijen guda-anotsa.

Gure Euzko-Gastedi'ko dantzarijak egiten daben eran egin-ezkero, baŕiz, euren ezpataen otsak gudarik gogoŕenaren irudija laukituta izten eztabenik iñok eleuke esango.

Beraz, euzkotaŕen ezpatadantzea ta cataluñataŕen "sardanas"-dantzea, mueta biteko dantzak dira.

Cataluñataŕena, leuna ta eresi samuŕekua da. Oleŕtizti-antzekua, ameskaŕija.

Albia'ko antzokijan dantzatu ixan ebezan dantzarijak be, gero, benetako dantzari ikasijak zirala, ondo erakutsi eben.

Bilbao'k eztauz beinguan aztuko. Ondiño baŕiro be etoŕi biaŕ ixango dira aurki. Euzko-Araudija, Euzko-Ikastetxe Nagusija ta elebitza euzko-ikastola gustijetan ikasten asten garan egunian-edo...

Zorijonak, ba. ¡Gora abeŕi-txikijen azkatasun-zaliak!

Uribitaŕte'taŕ Ibon.

Euzko - araudija

Oŕ daukoe España'ko agintarijak. Euren eskubetan itxi dogu, irugaŕenez atan be, geure eŕi onen azkatasun-ataltxu ori. ¿Lenago jazo yakona orainguan, be, jazoko yakonentz? Zuzentasunik erbatzik ba'lego lenbailen onirltsi biaŕ leukie. Lau urte ta erdi ba-daruaguz Araudi oŕen zain. Batobatzuk neketuta dagozala, ezin ukatu.

Ila onetan gauza andirik eztabe egingo Eŕkal-puru nor ixango dan-eta erabagi biaŕ-ixango dabelako. Euzko-Araudi-aldezko itzak entzun gebazan astaŕtez, be, Prieto'k iñuanez Araudi-aldez lan-egiteko prest-dago. Eta jaun oŕek askotxu egin daike nai-ixan ezkero. Eŕkaldaŕen aŕtian lotsa andija daukotsoe jaun oŕi.

Astaŕteko itzak, eztedixala ixan itz utsak. Olantxe, berialakuan ikusi al ixango dogu geure aŕtian Euzko-Araudija.

Irrati - Tramankulubak

ONENAK
MERKIENAK
ŔATI-ETXIA
Urrestarazu ta Lagunak
Plaza Elíptica, 3. Uŕutizkiña, 10.752.

Euzkerearen edestirako

Uste dogunez arabitaŕak ez eben menderatu Eŕioxa'ko Goyeŕi aldea (1). Gure uste onen ziorik nagusiena auxe dogu: Goyeŕi alde aretan euzkereak ez ebela izan aldakuntzarik arabitaŕengandik. Luŕalde aretako oraingo euzkel-izenak eta IX, X eta XI gizaldietako agirietan irakuŕi leikezanak Eŕioxa'ko Goyeŕian euzkerea etzala il adierazoten dauskue.

Tudela aldean ta baranoan besterik jazo zan. Eŕiai yagokezan euzkel-izen banaka batzuek kendu ezkero (Murtxante, Urzainki...), euzkel-izenak, -izenak gitxi be gitxi dira. Diranak be zar itxura ta antz andia dabe. Ortik agiri da, Tudela aldean euzkerarik eztala egin arabitaŕak bertaratu ziranetik.

Eŕioxa'ko Goyeŕi aldean, baña, to ki ta eŕial yagokezan euzkel-izen asko agiri da. Oxa ta Tiron ibayen be ta erdi aldetik dira Galbaŕuli, Fonzaletxe, Sajazaŕa, Kuzkuŕita, Zihuri, Otxanduri, Heŕameluri, Anguziana, Olauri, Zimeña, Ezkeŕa eŕiak. Tiron ibayan sartzen dira Ea edo Lea eta Latxigo eŕekak, Zamaka edo Uriarte, baŕiz, Ebro'n. Oxa ibayaren gogaldetik beste izen oneik agiri dira: Ezkaray, Arbiza, Azaŕuia, Urdanta, Ulizarna, Eskarza, Zaldierna, Zilbaŕena, Turza (Iturza), Ayabaŕena, Zoŕakin, Zabaŕula, Uyaŕa, Amunartia... Ebro ta Duero ibayen luŕaldeak igaro ondoren, Arlanzan ibayaren luŕaldietan izen oneik dagoz: Orobio (gaur, Villorobe), Kuzkuŕita, Urkiza, Galarde, Zalduendo, Uŕez (2).

Madoz'ek (3) diñuanez Otxanduri'n (Nuestra Señora de Legarda" izeneko basatxaunoa dago eta beste bat be izan ei-zan "San Miguel de Ilagardia izenagaz (auŕekoa bera ete?); Olauri'n, Txurumendi izeneko muñoa; Haro'n, Atamauri ta Zabala toki-izenak; Zirueña'n, Uso mendietan yayoten dan lotsa; Casalarreina'n Apirte, Santurde'n Zaldo, Pazuengos'en Olora baseŕia, Cellorigo'n Darate'ko atxa. Ezkaray'n Ubaga'ko Andra Mari'ren baseliza, Baya (Ibaya, agian) ta Arazazia mendiak. Beloredo'n Zaŕaga izeneko baratza, Cerezo'n Idiabre'ko Andra Mari'ren basatxaunoa, Villagalijo'n (Belorado'tik egora), Basba mendia. Pradoluengo'n Ituŕioz ituŕia ba-dala irakurri izan oi-dogu.

Gorantes'ek (4) diñuanez, Brione'c baŕutiko baseŕi geyenak euzkel-izena dabez: Laŕa, Laigaŕa, Bareta, Mendigueŕa, Arisabel, Oŕi-Tuŕi; eta Haro'n, Tuŕi-Muŕi, Matuleri eta Nikalanda. Izan oneik oso aldatuta dagozan aŕen, euzkereagandik sortuak dirala garbi-garbi ikusten da.

Llorente'k ("Noticias Históricas,,'en), 1.110'gaŕengo agiri bateri buruz, izan oneik dakaz: Ubaho'ko Andra Mari (Ezkaray'n)—Ubaga edo esaten ei da orain—, Despaŕituŕi ituŕia, ta Anabitxa, Ignabitxa, Samaray eta Ituŕika (Ituŕiza, agian; b. e. Turza).

"Cartulario de San Millan,,'en (5) agirietan be IX, X ta XI gizaldietako euzkel-izenak ugari iragarten yakuz. 863'gaŕen urteko agiri batean Eguzuza izena (Tiron edo Oxa ibayen goyaldetan edo izango zan), Orobi eŕia (oraingo Villorobe dirudienez, Urkiza ta Heŕamel eŕian ondoan). 869'gaŕen urteko agirian, Laŕahedeŕa izeneko tokia aitatzen da, Oka ondoan. 929'gaŕenekoan, San Millan ondoan, Alboheta'ko Andra Mari'ren basatxaunoa. 945 'gaŕenekoan, Laŕaedeŕa (baŕiz), Gumenzula eta Massoa mendia (auŕeko Basba mendia edo da), 345'gaŕeneko beste agiri batean, Nassoa mendia (baŕiz), eta Lamituŕi ituŕia eta Heteŕena eŕia, gaur Eterna. Beste batean, S. Yohanem de Zavalla eta Berozzal. 947'gaŕenekoan, Orobio bidea. 991 'gaŕenekoan Duranko'ko maztia.

1020'gaŕenekoan, Haggazar. 1022'gaŕenekoan, Sabutxo eta Txobaharan eta gizon-izen oneik: Atxa Bita, Nunno Balza de Geroiana eta Munio de Zizaraga. 1032'gaŕenekoan, Malela maztia. 1038'gaŕenekoan, Rulena (6) ibayaren luŕaldietan, Lehie maztia, 10 42'gaŕenekoan, Zumeili ta Subero'ko ibaŕak eta los Hoyos de Arto. 1049'gaŕenekoan Balza ibaŕa.

1050'gaŕenekoan, oraingo Uruñuela eŕiari Uruniola deituten yako. 1052 'gaŕenekoan, Ziuri'n (agiriak Zufini diño), Bermuduhuri'eŕia. 1058'gaŕenekoan, Arto, Dorobo ibaŕa ta Alzenna. 1062'gaŕenekoan, Mutiluri, Urnia eta Urunia (Uruñuela?). 1067'gaŕenekoan, Haŕameloŕi'n, Gipuzauri (7), Haŕilukka (Haŕiluza), Lakuzabala Monnioguran, eta Amaŕana. 1069'gaŕenekoan, Ama Nafaŕa eŕota. 1068'gaŕenekoan (S. Salvador del Moral'eko arkiboan), Haraluzela.

(Jaŕaitzeko.)

UNTZETAMENDI.

Oaŕa.—Ortueta jaunaren "Vasconia y el Imperio de Toledo,,'tik artu dogu lana euzkera-miñak yota dago zan antzeko.

(1) Eŕioxa Goyeŕia Arandio edo Demanda mendikatea ta Ebro tartean dago, Belorado, Santo Domingo de la Calzada ta Haro'ko epala-baŕutiak artzen dauz.

(2) "Becerro de Cerdeña,,'ren 964 ta 1063 urtietako agirietan, oraingo Uŕez, Uŕezti idatzita agiri da.

(3) "Diccionario Geográfico-Histórico", Madrid, 1844-1890.

(4) "Diccionario Geográfico-Histórico de la Rioja", Madrid, 1846.

(5) "Cartulario de San Millan de la Cogolla", por el R. P. Luciano Serrano, Madrid, 1930.

(6) "Rubena" izena "Bena" ibaitik artua da. Bena izen au euzkel izena edo da, "beena" "el de abajo", "bajero".

(7) Eŕioxa'ko euzkel-izenetan "uri,,'k sendi baten bizitokia adierazo gura dau. Atuman—huri, Heŕamel—ur i, Mutil—uri, Gipuza—uri, Napar—uri, Scemen—uri, Base—uri (Blasc—uri, Velasc—uri), Nunno Falza—huri (Falza—Valza—Balza), Vermudu—huri.

ELEBITZA

Euskaldunok ez gera ba, noski ala dirudin aŕen, abitzeko iñork aŕe esan zai egoteko jaioak. Euskaleŕia'k berez ibiltzen daki azken aldi onetan besterik ba-dirudi ere. Izan ere euskaldunok, ez jakin zergatik, lotuak bezela agertzen gera, ez diegu gure egizko buruzagieri nai litzaken neuŕian laguntzen. Politika gaietan geitxo ere sartu ta Abeŕia'rentzat bizigaŕiak diran beste gaiak zearo bazterturik bezela dauzkagu. Euskaldunok gure izakera galdu ta besteena geiegiz geureganatzen ari gera. Eta orixe izaki guk azken-azkena galdu bear deguna: izakera. Zertarako nai ditugu azkatasuna ta gañerakoak gure izakera galdu ta besterena artzekotan? Españataŕen antzekoak izateko gabiltzan españalaŕekin. ¿Zertarako aiengandik azkatu aiek bezelakoak izateko?

Tamalgaŕia da euskaldunori gertatzen zaiguna. Beti Madrid aldera begira egon bear ori iguingaŕia ez ezik nardagaŕia ere ba-da. Olaintxe ere ba-dabilkigu auzi polita. Euskerari erderak dituan eskubide berdiñak ezagutzea nai guk eta ori lortuko ba-da, emen Euskaleŕiaren euskerak erderaz aña indar izango ba-du, Madrid'tik eman bear agindua... Badirudi gu ikusi-ta Madrid gabe ezin bizi giñezkela, Madrid guretzako Jauja dala.

Madrid'a begira egon bear oŕen eŕua askotan eta askotan geok, euskaldunok degu. Oraingoan ere alaxe. Euskaltzaleok nagusi gera Euskaleŕi'n eta elebitzakiko arazoa geok txuritu genezake Madrid'tik esan dezatekenaren zai egon gabe. Ez genezake, ori ez, oso-osorik erabaki, eskolak eta ez daude gure esku-ta. Baño guk genezakena egin ezkero eskoletarakoa ta gañerakoa berez etoŕiko litzake aritik euna etoŕi oi dan bezelaxe.

Elebitzakiko arazo onetan beintzat gure eŕua ez da txikia. Abertzale ta euskaltzale gerala esaten degun guziok ala ba-giña erabakia legoke guzia. Euskeraz jakin ez eta ikasten saiatzen ez dan abertzalea abertzale erdia da, euskeraz jakin eta euskeraz itzegiten ez duan euskaltzalea dala diona ez da euskaltzalea, "todos hemos de trabajar por el resurgimiento de nuestra milenaria lengua" oiu egiten alpeŕikakoa da, euskel idazleak euskeraz itzegiten dan eŕietarako erderaz idazten kaltegaŕia da. Gipuzkoa'ko itzaldi aberkoietan erderaz itzegin da mesede baño kalte geiago egiten zaio Abeŕiari...

Ez genduke guk Madrid'a begira egon beaŕik izango gu nor ba-giña. Askotan eta askotan nai deguna gure eskuetan daukagu geok ez igaŕi aŕen. Elebitzarekin gertatzen zaiguna beste askotan ere gertatzen zaigu. Elebitza gure esku daukagu ta gure esku daukagunaren eŕeguka ari gera Madrid'a. An esango dutena: eskuan daukatena artzen ezpaditek zertara zetoztik onera ezer eskatzera? Auldutako eŕi bat dek ori ta entzungor eginda ere etzigutek buruauste aundirik emango.

Ala ote da, ba, Euskaleŕia? Auldutako eŕia ote da gurea? Ez eta mila bider ez. Ez da aulduta dagon eŕia. Ar jo ta dagon eŕia bai ordea. Inguratzen duten eŕien ar gaixtoak jotako eŕia bai ordea. Sondatu dituken gaitza Euskaleŕiarena. Il diteken aŕa gaur Euskaleŕiaren mamietan gizantzen ari dan aŕa. ¿Nola sendatu diteke Euskaleŕiaren gaitza? ¿Nola il diteke Euskaleŕiaren mamietan gizentzen ari dan aŕa? Gu euskaldunduta. Gu len giñaneŕa biurtu-ta. Guk gure izakera arkitu-ta.

Gure izatera euskeran dago. Euskaldundu gaitean. Alpeŕikakoa izango da euskera au ta euskera ura aritzea bear dan garaietan gure euskaltzaletasuna agertzen ezpadegu. Gure euskaltzaletasuna beti agertu bear degu: etxean bezela kanpoan eta kanopan bezela etxean; aldekoen artean bezela etsaen aŕtean eta etsaien aŕtean bezela aldekoen artean; beti ta nun-nai.

Gure euskaltzaletasuna agertzeko biderik onena euskeraz itzegiten degu. Euskeraz dakienak ez luke itz bat bakaŕik ere esan bear erderaz. Beti euskeraz ariko bagiña, onera datozen guziak euskeraz itzegin bearko luteke.

Begira Kataluñari. An, bertakoak eta atzeŕikoak guziak dakite katalaneraz eta guziak mintzatzen dira katalaneraz. Bearko mintzatu ere ezer egingo ba-dute.

Emen atzeŕitar asko ba-dago ere, emen beste luŕalde guzietan baño erdeldun geiago ba-dago ere, beartu genetzake onera datozen guziak euskeraz ikastera lendabizi geok euskaldunduta. Geok egin bear degu euskeraz gaur egiten degun baño geiago. Tamalgaŕia ta tamalgaŕia ez ezik lotsagaŕia ere ba-da abertzaleak beren artean erderaz egitea ta abertzaleak edozeñekin erderaz egitea. Abertzaleak ta euskaltzaleok zin egin bear genduke.

Euskaleŕi osoa euskalduntzen danean; onera datozen guziak euskeraz ikasi beaŕean izaten diranean elebitzakiko guzia egiña izango da. Ikusiko dute Madrid'en gure eŕia euskaldun dala ta euskaldun izan nai duala; ikusiko luke beste biderik ez leukakela, ta, gaur eskatzen diogun eskoletarako ta Ayuntamentuetarako ta Diputazioetarako elebitza eman beaŕean arkituko litzake Gobernua.

Abertzaleak eta euskaltzaleak: ikusi dezagun gauza dan bezela ta ez gaitezen oiuka ta deadarka aritu iñork eman bear ez digun gauzaren eske, geok artu bear degun gauzaren eske. Itzegin zagun euskeraz, euskaldundu ditzagun nai ba-dute ta nai ez ba-dute euskotar eta atzeŕitar guziak eta elebitza gurea izango da. Zurea ta zu bezelakoena eŕua elebitza laster baño lasteŕ oso gureganatzen ezpadegu. Eta guk esaten deguna eginda elebitza baño geiago ere ba-genduke.

Etaŕ A.

Artzaña ta Epalla

Eun ardi ta ari baten jabe zan artzain-moŕosko bat, mendi-egaleko txabola zaŕ baten bakez-bakez bixi zan.

Artzaña, bere artalde edeŕa lakorik an inguruan be ez eguala-ta, poz pozez aurkitzen zan.

Ardi bakotxak, urtian urtian, batek be utsik emon barik, bildots biña ekaŕten eutsoezan; eta oŕaz ganera be, esne, gaztae ta artule, eurekandik gauzarik asko artzen eban. Ori zala-ta, artzaña, bere artalde edeŕari begira aŕo-puztuta bixi zan.

Otsala'ren azkeneko gabian, artzain-moŕoskua, enparau gabetan lez, sutonduan aparitarako taluak egiten asi zan. Eta, oŕetan Ŝarduala, axe-bijoŕaz batian txabolako atakan abots-miragaŕiz norbaŕek; "artzain, artzain!" didaŕez esaten eutsola entzun eban.

Artzaña, olako abots-bakanez egiñiko didaŕa entzutian ikeratu egin zan. "¿Zer erdu dok ona...?—bilduŕez iñuan—. Aspaldijon erdu eztanen bat erdu biaŕ ixan yok gauŕ bertara...

Eta, aterantza egiteko be bape adorerik ezebala, kanpoko deyari abots dardarez erantzun eutson.

—¿Nor edo zer az eu...?

—Ni, axe-putzaren abots-miragaŕija nok...—Mendijan jirabiraka ebióan abotsak esan eutson.

—Axe-putzaren abotsa azala diñok..? Olakorik egundo etxuat entzun be egin. Eta... ordu onetan zer aŕano dakak nire etxera...? Ze izpar edo ze baŕi dakak gero...?

—Ara.. izpaŕ itun bat euri emotera nayatok... Epala ankeŕa, euri ta txingoŕ, begijetatik txinpartak darijala eure aŕtaldeko ardi gustijak ondatu gurarik datoŕela ontxe esatera nayatok eta. Ontxe lasteŕ etoŕi be baŕiz. Eure artaldea on eta edeŕ euki gura ba-dok.. abil arduraz ta marduraz...

Eta izpaŕ itun ori emonikuan, axiaren putza bat-batez ixilduta, mendijak ziarkatuten ebazalarik beste leku batera iraduz juan zan.

Olako itzak entzunda, artzaña, oldozkoŕ jaŕi zan. Epala'ren gomutiak berak bakaŕik ikera bixija emoten eutson; eta, bere artalde edeŕagaz zer ixango ete zan oldoztutian, artega be artega jaŕi zan.

Alako baten, bere esturaldijan, mendi-erpiñera igota mendi-basuetako moŕ oskoeri dei-egitia otu yakon.

Eta, mendi-gaiuŕetik deika ta deika ekinda, amaŕ santzo luze egin orduko, abia lakoxe amaŕ mutil-moŕosko uŕeratu yakozan. Eta, amaŕ mutil sendo areik, artzañari bere didaŕaren zegatija jakin gurarik abo-batez esan eutsoen.

—Artzain; zer dala-ta deitu gozak..? Zetarako biaŕ gozak..?

—Neure artalde edeŕa jaboteko biaŕ zaŕubedaz mutilak... Axiaren abotsak esan daustanez epala maltzuŕa, euri ta txingor, neure artadeko ardi gustijak galdu gurarik jatok... Ori dala-ta, neure artaldea edeŕ eukiteko zeuen biaŕ nok mutilak; oŕetarako zeuek biaŕ zaŕubedaz... Epala igaro aŕteko moŕoetza egingo ete zendukie...?

—Gura-aña talo emoten ba-dauskuzu bai—mutilak erantzun eutsoen.

Gerotxuago, epala, axiaren abotsak esan eban lez betozko ilunez agertu zan. Eta ile gustijan. egun bitaŕtietan bein ixaten ziran ateŕuna txiki-txikijak ixan ezik, euri ta euri, ta txingor eta txingor, eten bako ekatxa jausi zan. Ori zala-ta, moŕoyak, euren ardurapeko artaldea jabotiaŕen zeregiñez beterik ibili ziran; bitaŕteko ateŕuna txikijetan ardijak basora atara, ta baŕiro miñitu bat baño lenago artaldea aŕapaladan txabolaratu biaŕ ixaten ebelako.

Olan da be baña, moŕoyak zur eta bizkoŕ ibili ziralako, epala'ren maltzurkerijak gora-bera artaldeko ardi gustijak len baxen sendo ta edeŕ geratu ziran.

Epala igarorikuan, amaŕ muti artzañak auŕerantzian euren bi arian be ezebala ixango-ta, gure a talo janda gero euren lekuetara ju ziran.

Mutilak atzia emon orduko, baña ar tzaña, bere artalde edeŕari begira a -adi jaŕita, baŕiro be aŕo-puztu eg zan. Eta "¡Onek dozak ardijen edeŕak" esanda, epala'ri atzetik iŕi ta baŕe eg ten asi zan; destañez esaten eutso rik.

Marti kakatsu
april edeŕian saŕtu nayatzu.
Ik egiñaŕen eurija ta txingoŕa pr
nire ardirik makalenak egiten yo
(salt

Olako iŕi-destañiaz epala asaŕ egin zan; eta artzañaren aŕokerija g goŕ zijortuteko ustez, joŕala'ri, d -eginda esan eutson.

April biribila
ekazak egun bi ta erdi,
oŕi artzain aŕuoŕi kentzeko
eun ardi ta begi...

Ori entzunik, joŕala'k, bere lag epala'ri eskaturiko egun bi ta erdij berialako baten emon eutsozan. E epala maltzuŕak orduan, joŕalak esk ratu eutsozan egunetan, eurija, txingo ŕa ta eduŕa eŕime jauŕtijaz artzain a aren artaldea betiko gauzeztuta i eban; ebazan ardi gustijak, gotik-b rako ekatxak bata bestiaren atzian -egin eutsozalako.

Eta artaldeko adaŕ andidun ari se duak baŕiz, itunik aurkitzen zan ber ugazabari, esturaldijan eŕekatik sa egitera joyala adaŕ bategaz arpegi jota eskumako begija atara eutson.

Oŕenbestegaz, artzaña, itunago je zan. Eta ez ardi ta ez begi, tamal t malez negaŕez asita, epala'ri baŕ "aupadia" jauŕtiteko adorerik arian ez ezebala geratu zan.

Epala'k, ostera, artzaña negaŕ ikustian baŕe ta baŕe egin eban; a tzaña baño bera ondiño askozaz gey go zala-ta...

Mañarik

Deunen bixitzea

Anastasi deuna, Alesanduri'ko Arkabasua

(OŔALA-2'GN.)

Doibatza Amearen aldezle ta zain ri sendoenen aŕtian, eztau azkene malea meresi Atanasi deunak. Gur aberatsakandik jayo zan, kistaŕ a areŕan munduko uririk edeŕenetari zan Alesanduri'n. Bere ikastaldi amatu - ondoren basamorturuntz ju zan, bertan, ba, Kisto'ren egijak a naŕtu nai-ebezan.

Andoni Lekaipuru deunaren babe pian bixi-ixan zan eta soñazki bi e keñi eutsozan gixon zaŕ ari. Jau -ixan baño lenago Nizea'ko bazpat juan zan eta bertan esan ebazan lotsa goŕijan itxi eban Aŕio dongia. tabaida gustijetan agertu eban bere kiturija eta Kisto'ganako maitetasu

Bazpatza a eginda geroxe Alesan deuna, Alesanduri'ko Gotzaña zeru zan eta uriko kistaŕ gustijak batu ran il zanaren ordezko bat autu egi tzat. ¿Nor ixango zan Atanasi lang rik?

Ziñausle gustijak, gixon a zelak zan ekijelako, batzaŕtu ziran eta -egin eben uritik at jauŕtiko ebela At nasi deuna. Tiro'ko batzaŕean gu ikeragaŕijak esan eroiezan deuna kaltez. Emakume biguŕ batek iñua Atanasi'k kendu eutson bere garb suna. Aŕiotaŕen dirubak itsututa e emakume arek esan ebazan gu ontzat aŕtu ebezanak, be, ba-ziran. ña berialakuan guzuŕ a ezereztu

Atanasi daunaren ikaslia zanak, mota'k, bere buruba Atanasi'tzat e ten ebalarik, itaundu eutson emaku galdubari: Esan egixu emakume oŕe noiz zeure etxian egon naz? Zeure g bitasuna noiz zapaldu neban?" Ne eta zotin ikeragaŕijak emakume a bayetz iñuan ezkero, epaikarijak e igaŕi eben ango iruzuŕa. Atanasi de naren deuntasuna len baño garbi ta a gijago geratu zan.

Esan, be, eztaikez iñok Atanasi egin eutsezanak. Ziñausle gustijak a kaŕtu ziran bere kaltez, baña alpe Deunaren bijotza Kisto'gan eguan e iño retzan gauza a bigunduteko. L kaxaŕ, be, bere kaltez jagi ziran. K tantin Nausija, bere semiak, be, ne -eragin eutson. Azkenez Julen ba dun gaizto eta Balenden guzuŕtijak goŕtau eben.

Atanasi'ren Ziñeskintza deritx idatzi eban eta Doibatza osuak ont aŕtu eban. Saŕitan eŕikauturik eb eta sei urtetan idoi baten baŕuban xi-ixan zan. Basamoŕturuntz, be, eg eban, baña antxe, be, bere etsayak tu ziran. Bere atea ixan zanaren ilo jan, be, estaldurik egon zan.

Baña baŕiz urira etoŕten zanian, ike ragaŕizko aŕera egiten eutsen kistaŕ eta aren adibidiai jaŕaŕuz kistaŕak ga bi ta goi-maŕetasunez bixi ziran. De nak ber-berak idazten daunez sendi kotxekuak aingerubak legez egozan.

Beŕogetamaŕ urtetan olantxe alde tu eban Kisto'ren Ezkona, Doibatza ziñausle gustijai atzaldu eutsezan ge re ziñeskayak. Bere lan eta biaŕ go jen sarija aŕtu egijantzat, zaŕtzar edeŕean il zan. Alesanduri'ko toki apalenean obiratu eban aren gorpu deuna. Eta ilobijan bertan, be, eseu tsen baketan itxi ziñausle gaiztuak lako goŕotua eutsoen!